

Els culpables

Marc Quintana

XXXI Premi Ciutat de Tarragona de novel·la Pin i Soler

Narratives

Els culpables

Narratives

133

El jurat del XXXI Premi Ciutat de Tarragona de novel·la Pin i Soler (2021),
convocat per l'Ajuntament de Tarragona, Òmnium Cultural del Tarragonès
i el Centre de Normalització Lingüística de Tarragona, el formaven
Xavier Aliaga, Lluís-Anton Baulenas, Pere Guixà, Marina Porras,
Vicenç Villatoro i Joan Chavarria com a secretari.

© 2021 Marc Quintana Llevot

© Tierfotoagentour / Alamy Stock Photo,
per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B / 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: setembre de 2021
ISBN: 978-84-18197-83-3
DL B 11214-2021
Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic,
ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Els culpables

Marc Quintana

XXXI Premi Ciutat de Tarragona
de novel·la Pin i Soler

 Angle Editorial

Per a la meua mare

Pep Palacín Farré, anomenat Tallaferro, sap que morirà. Jueu sobre el terra humit i fred del seu celler i li arriben els bafes alcohòlics dels barrils de vi, l'olor humida de les patates i la fortor coent de les cebes. Submergit en la penombra, mira les teranyines atapeïdes en el sostre de fusta.

No sent dolor.

Per comprovar les ferides, es posa les mans sobre l'abdomen i nota el tacte mucós dels budells càlids. En constatar que s'escampen més enllà del seu cos i es vessen fins a terra, els intenta arreplegar, però al moment desisteix. El fàstic no es pot vèncer quan es fa palès que no s'és més que una víscera palpitant.

Tallaferro lamenta la seva mala fortuna però no es plany. Sap que per molt que cridi, maleeixi o plori, ningú l'escoltarà. El dolor i la por han desaparegut i accepta sense resistència l'arribada de la mort. Ara només resta la placidesa de la resignació i el tràfec d'imatges.

—I vostè creu que aquesta és manera de morir?

—La mort no entén d'afalacs ni de miraments.

—I cal aquest tuf a merda?

—Ja saps que en aquest món la necessitat i la futilitat van de bracet, fins i tot en els moments més tràgics i transcendents.

Aprofita la veu dels moribunds per navegar per la seva vida sense ordre ni concert i viatja de record en record, demorant-se, de tant en tant, en algun desig o llegenda que creia haver oblidat. L'onada de pensaments és immensa i desconcertant, però el temps apareix tan dilatat que admet tota l'afluència.

Tallaferro respira amb ronquera, però compassadament. Els seus records són tan nítids que gairebé es converteixen en present.

Martina de Casa Coc diu que els morts no parlen. També assegura, amb encert, que els moribunds parlotegen durant hores sense pauses. Es veu que el temps se'ls allarga i xiuxiuegen lletanies indesxifrables. Martina ho sap perquè va veure morir la dona que la va segrestar entotsolada en una oració sense fi.

Martina ha tingut dues mares, encara que a una d'elles la titlli de bruixa, de mala puta o de qualsevol altre insult més gruixut i apropiat que no ve al cas.

Té raó quan afirma que els morts vagaregen silenciosos, o si més no, ben esquerps. Ni se senten les seves veus, ni s'escolten els seus parers ni tampoc s'aprecien les seves sensacions. Bé es podria assegurar que han desaparegut entre cucs carnívors que després es podreixen en una massa mineral tan muda com els mateixos morts.

Martina de Casa Coc no creu en déu ni en la verge maria perquè, a part de la infàmia i les angoixes sofertes durant la seva infància, no pot concebre que una dona quedi prenyada sense mascle que hi correspongui.

alguna cosa havia d'amagar, aquella dona.

Tampoc entén com un mort pot aixecar-se eixerit i impol·lut després de tres dies de podridura, ni comprèn la multipli-

cació dels pans ni altres faules similars. Són afers que no li caben al cap.

Martina no creu en miracles ni en mons més enllà del que trepitgen els seus peus. La seva ferma incredulitat li evita supersticions, pors i malsons, i dorm sense desvetllar-se durant tota la nit. Cap mal record la pertorba i jeu immòbil, sense cap sotrac, amb una respiració assossegada i cadenciosa.

És una delícia dormir amb ella al mateix llit.

Saurri es troba al cul-de-sac d'una vall del Pirineu de Lleida. És un poble de tretze famílies, sense escola i sense botigues. Els seus vilatans es mouen impel·lits pel motor de la quotidianitat, sense reparar en il·lusions ni proeses, en mig de l'ensopiment de l'existència. Les seves ments s'allunyen dels somnis i van d'una tasca a una altra per costum. Si per un moment s'aturessin a contemplar el paisatge que els envolta, quedarien enamorats de tanta bellesa i meravella, però com ja se sap, la rutina espanta la poesia i danya el misticisme.

Els seus homes, de pell resseca i mans sarmentoses, són eixuts i de temperament sanguini, propensos a la crítica grollera, i les seves dones, de cames eqüestres i avesades a tot tipus de tasques, són descarades i displicents.

Els saurriencs viuen ancorats en conductes atàviques, d'esquena al tripijoc de les ciutats i, fins i tot, del país. El pas clandestí de contraban els ha ensenyat a callar, i els hiverns llargs i l'absència de comoditats com la llum elèctrica, l'aigua corrent i el telèfon els han ensinistrat per valer-se per si mateixos.

nosaltres, amb una llesca de pa, dues patates, quatre grans d'arròs i una dotzena de caragols, cuinem ranxo per a mitja dotzena de comensals.

A Saurri impera l'austeritat i preval l'acumulació sense dispendi. El ric no es diferencia del pobre excepte per la superbia i el posat arrogant. S'accepta que els rics són rics gràcies als seus ancestres i que els pobres són pobres per la gràcia de déu. La riquesa es mesura per caps de bestiar i mossos assalariats, la resta són modes de ciutats esbojarrades. Si en alguna cosa coincideixen tots els vilatans de Saurri és en la creença que el que és foraster mai superarà el que és propi, i si algú creu el contrari, viu enganyat.

També és costum arrelat no aplaudir, sinó repartir crítiques a tort i a dret. L'error es magnifica i l'encert es tolera, i encara gràcies.

L'obstinat aïllament ha accentuat les enveges i les desconfiances, i l'aspresa ha transformat l'admiració, si mai n'hi va haver, en enveja malsana. Els rancors s'han anat esmolant i les picabaralles entre cases enemigues són el pa de cada dia. Els vilatans viuen entre odis, insults i alguna amenaça.

això, algun dia, acabarà malament.

En aquests paratges muntanyencs no hi ha druides, ni meigues gallegues, ni tampoc *encantàries* pirinenques, aquí tot el mal prové de l'home quotidià, el menat pels afanys de poder, riquesa, exclusivitat i salacitat.

a mi ningú em convencerà que els esperits no existeixen.

calmi's, pilar, qualsevol diria que ha ensopegat amb un.

ensopegar, ensopegar, no, però bé que n'he netejat les restes.

Pilar de Casa Negret sap moltes rondalles del país i no desaprofita cap ocasió per narrar-les. Parla amb traça i parsimònia, però també amb desmesura. És una vella amable i espavilada, que encara es manté forta i, com tan a gust propa-

la, sense les xacres de la senectut. Arregla l'hort amb perícia i sembra i planta durant la primera mirva de bon temps, i mai, en cap cas, durant lluna creixent, i cada any recull llustroses hortalisses i frondosa verdura.

tal com tu tractes la terra, la terra et tractarà a tu.

Pilar va quedar vídua durant el seu tercer embaràs i presumeix, amb un somriure de resignació, que ha criat els seus tres fills sense ajuda de marit ni ànima caritativa.

i això que un m'ha sortit ximple, el pobret.

No vol enganyar ningú i admet que més d'una vegada van patir fam.

ni l'hort dona per a tot l'hivern ni les gallines ponen sempre que una vol.

No s'amaga de confessar que més d'una vegada ha furtat alguna de les gallines de Casa Ballador amb l'esperança d'arribar una bona ponedora.

és que quan la fam estreny, ho fa amb ganes.

Un dels seus fills, Joan, el petit, va tocar el dos a Arensui i es va fer paleta. Amb els primers calerons, li va arreglar la cuina i, mitjançant una instal·lació de mànegues i canonades, va conduir l'aigua del barranc fins a la pica.

i no creguis, amb aixeta i tot. aquest sí m'ha sortit com déu mana, tant com el gran.

Els seus fills, agraïts per tan sacrificada mare, la cuiden i l'afaguen. Volen saldar les seves privacions pretèrites amb escreix, i prou sembla que ho aconsegueixen. Fins i tot van instal·lar un vàter a la primera planta de la casa, amb desguàs al corral. Va ser la primera tassa de porcellana vista a Saurri, i també l'última.

Qui podia imaginar que tan celebrada tassa era també cagadora d'esperits? Cada matí, Pilar es topava amb una cagada surant entre les aigües del vàter.

no fallava, tots els matins, sens falta.

Era un cagarro lluent i solemne, de persona de bon menjar i millor evacuar. Va amonestar Martinet, el seu fill innocent, però les deposicions van continuar sense interrupcions.

martinet serà ximple, però té bona voluntat i és obediènt com un angelet.

La pobra dona, farta de tan desagradable espectacle matinal i després de precaucions i vigilàncies vanes, va buscar la resposta en llegendes d'*encantàries i diablorsins*, per concloure que l'obsequi provenia d'un esperit caganer i desconsiderat.

i no creus que la bonyiga d'un esperit seria més espectral?

ni espectral, ni invisible ni punyetes. a més, fot una ferum que et fa caure de cul.

No es pot considerar que Pilar de Casa Negret sigui curta de gambals, ans al contrari, que té dots de vident i va pronosticar amb encert que Gregori de Casa Coma moriria sense prendre brou de gallina i va endevinar que Rita de Casa Ribot no es casaria a Saurri.

i no creguis, que al cel també hi ha estacions i hiverns dolents, i van de bracet amb els d'aquí.

què dius ara!

el que sents: caga ossos de cirera a l'estiu i merda fosca en època de cols, i en els hiverns més crus, la quantitat escasseja.

doncs anem llestos.

Pilar s'ho pren de broma. No és per a menys, no tothom gaudeix de la visita d'un ésser del més enllà. A més, després del que ha patit, la dona té dret a riure de la mort, de la vida i del que sigui.

—Et noto una mica escatològic, fill.

—Tan escatològic com qualsevol ésser que erra pel món.

—És una llàstima que pensis això.

—Deixi'm fer, pare. Sé prou que els fantasmes estan més morts que els morts, perquè ni es podreixen ni es manifesten.

—Doncs és una llàstima.

Tallaferro s'enllita amb Martina de Casa Coc sense passió ni remordiments. El prostíbul cau lluny i els calés, de moment, no abunden. Tallaferro té un cervell just i matemàtic, però obeeix als dictats del seu cor. No és aficionat a tasques domèstiques i ha assalariat Martina de Casa Coc com a criada.

Martina, moixa diligent i eixerida, cuina la vianda amb destresa i guisa amb perícia els caragols, el conill amb el seu rajolí de conyac i les cols amb patata i cansalada. Li falta experiència, o potser fortuna, amb l'estofat d'isard. La picada se li resisteix, i quan no li falta xocolata o pell de taronja, li sobren ametlles.

Martina de Casa Coc és de tracte fàcil i agradable. Cantusseja mentre frega i remena els malucs quan escombra. No té pèls a la llengua i contesta a la mínima insolència. Té marmelles abundants i una mica caigudes, però els seus mugrons són durs com una pedra. S'arronsa amb sonores rialles al primer frec i es caragola com una anguila quan se'ls roseguen. Al llit és elàstica i s'esmuny com una truita de riu. És una amant desacomplexada i juganera, però conté els xiscles mossegant-se els llavis en els moments àlgids.

Per evitar males llengües, fa veure que no es queda a dormir a Casa Tallaferro i a mitja tarda va a Casa Coc per encendre la xemeneia. Quan ja és negra nit, surt per la porta del corral amb la manta com a caperó i travessa el poble allunyada de la finestra de Casa Cremat, on Emília albira com tota bona tafanera. Entra a Casa Tallaferro per la porta del pallier i

entre bromes i rialles acaba rebotant-se amb Tallaferro mentre la xemeneia de Casa Coc encara fumeja.

Des dels dos malaurats assassinats, Martina creua el poble a l'aguait i amb passos ràpids i cautelosos. Tot i que la foscor l'empara, sent inquietud i arriba a Casa Tallaferro amb l'alè sufocat.

aquesta por és com una malaltia, se t'enganxa al cor i no hi ha manera de treure-te-la.

Martina de Casa Coc lamenta les dues morts dels vilatans, però deplora encara més el mal final de l'acordi. I és que Gregori de Casa Coma tocava com un professional. Tot Saurri acabava taral·lejant els seus pasdobles, les seves polques, i també alguna masurca. La veritat és que es troba a faltar. L'altre mort, tant se val, algunes dones de carns descara-des potser l'enyoren, però no molts més.

Aquesta nit, Martina no es pot adormir després dels jocs de la carn i se sumeix en la penombra. No es pot defugir dels successos que es claven al cor.

abans a saurri no es matava ni qui volia matar-se.

Martina es refereix a Ramon de Casa Ballador, que va voler penjar-se i a mitja asfíxia va tallar la corda.

Martina s'equivoca sense saber-ho. No coneix les males morts dels confiats jueus ni la dels tres maquis, ni tampoc vol recordar l'assassinat de Casa Ribot. Aquesta nit és millor no recordar-s'ho, ja hi ha prou infortunis per fer compungir el cor.

Ramon de Casa Ballador és reservat i covard. Passeja capcot, immers en els seus pensaments, i s'espanta quan algú li dirigeix la paraula. Des que la seva germana es va casar amb Evaristo, cabaler de Casa Rita, viu en un suplici.

Evaristo, de mala fe, es mofa d'ell i li llança guitzes al cul mentre es fa un fart de riure. Tots els de Casa Rita són de mala mena, a qui no li dona per la roïndat li dona per la gelosia, i van de vilesa en vilesa fins a arribar a les mans. No és el primer cop, ni serà l'últim, que acaben a cop de punys al bordell d'Orús.

Mercè, la germana de Ramon, no el defensa, i es diu que riu tant com el seu marit en veure la cara de por i desconcert del seu germà. Mercè de Casa Ballador, sap greu dir-ho, és una pocavergonya. A part de ser bastant brètola, va calenta com una mala cosa. Li couen els baixos com a un home i sempre busca Evaristo per apaivagar la picor. Evaristo mai s'hi nega, i, d'animalot que és, aquí t'ensexampo, aquí et peto. No són poques les ocasions que han sorprès la parella en ple deliri, ja sigui al mig d'un prat, a l'hort, al galliner o fins i tot al cementiri.

La mare de Ramon, Pepita, és una vella esbalaïda i ingènua. Sembla que passeja en un altre món i no repara en res. Cada matí, plogui, nevi o pedregui, cap a les nou del matí, deixa anar les gallines perquè vagin al seu aire per tot el poble, i a la tarda, les crida tita-tita per tornar-les a tancar; que n'hi hagi una més o una menys, tant li fa. Evaristo l'ha reprès en més d'una ocasió pel seu estúpid costum, però Mercè per aquí no passa.

a mon germà d'acord, que és un cap de suro, però a ma mare, res de res, que és una santa.

Ramon de Casa Ballador parla amb la seva mare com amb ningú, sense entrebancs ni rubors, i s'embrollen en una mena de conversa que bé passaria per dos monòlegs inconnexos.

ves a saber de què parlen, aquests dos.

del temps, del mandongo i de l'hort, com tothom.

D'ençà que Evaristo va convèncer Ramon per robar dos sacs de ciment d'unes obres d'Arensui, el té atemorit. Li repeteix fins a l'extenuació que la guàrdia civil el detindrà un

dia d'aquests i aquesta vegada no riu, el molt cabró, se'n guarda les ganes per a després, i Ramon, hereu de la simplicitat de la seva mare, s'ho creu a ulls clucs. I és clar, una nit de sever hivern, Ramon de Casa Ballador, fart d'entreveure perills tricornes per tot arreu, aconseguix una soga i se'n va als prats d'Aspret com ànima en pena.

Hores després les campanes repiquen la veu d'alarma i tot el poble acaba buscant-lo. Hi ha qui diu que la seva germana ha escoltat com s'acomiadava de la seva mare i ha lligat caps; i Mercè pot ser una bandararra, però un germà és un germà, i el busca més amoïnada que mai.

ai, ànima de càntir, què has fet? què has fet?

És ben entrada la matinada quan Blas de Casa Regalat el troba en els prats d'Aspret. Pep Palacín és el següent d'arribar i es topa amb Blas encenent una foguera i Ramon arrecerat sota un gran roure, amb la navalla a la mà i la soga laxa al coll; Ramon té els ulls tancats i el semblant afable i morat pel fred.

està encarcerat com un caramell, càgon déu, no hi ha déu que el mogui.

però és viu?

això sembla.

A Ramon se li han gebrat la cara i els cabells, i del nas li pengen dos mocs congelats que prou passarien per columnes corínties, però un alè famèlic sorgeix de la seva boca mig oberta. Blas arrenca els dos petits caramells tot rient. El seu bon humor no s'apaga ni en les situacions més angoixants i compromeses. Entre la calor de la foguera i els abrics que el cobreixen, Ramon de Casa Ballador va tornant a la vida.

vols dir que això no és el que va fer crist amb el lázaro aquell?

doncs no és tan difícil, això de ressuscitar.

Evaristo arriba fatxada i menjant-se el món. Aparta la comitiva a cops de colze i, en veure'l, llança un somriure despectiu. bé podries haver provat amb una escopeta.

Ningú ignora d'on prové el mal viure de Ramon, però la gent tendeix a callar i deixa rodar el món en pau, i també en guerra, si cal. No obstant això, Pep sent que el món pot millorar i no s'acolloneix davant cacics ni malparits.

si provessis tu amb l'escopeta, no hi hauria sogues per tallar.

Evaristo el mira amb ulls irats. No està acostumat a les rèpliques i avança un pas superb i desafiant, però Pep li sosté la mirada i s'estira per posar-se en tensió. La bravata no va a més, perquè Ramon resorgeix dels gels i parla per primer cop, gairebé sense moure els llavis.

feia mal i m'estava ofegant.

Pep Palacín no ho sap, però amb la demostració de fermesa i valentia ha aconseguit el respecte de la majoria del poble i s'ha guanyat el nom de la casa. A partir d'ara, serà nomenat Tallafarro, llevat tendres excepcions.

La primera imatge que irromp en la loquacitat moribunda de Tallafarro és la mirada de Mateu Palacín Parache, el seu pare. Són uns ulls tristos, trèmuls i humitejats que el miren des d'una proximitat desconcertant.

no te'n vagis al poble.

ja es veurà, pare.

jura-m'ho.

no li prometo res.

el salvatgisme cec és per a bèsties, no per a homes justos.

no exageri, pare, no serà per a tant.

no diguis això, no m'ho diguis.

no es faci mala sang, és millor que torni a adormir-se.

Mateu Palacín Parache és un home digne i amb el valor suficient per obeir el seu cor. Amb un bon matrimoni concertat amb Rosalia de Casa Ribot i contra els propòsits del seu pare, es compromet amb Rosita Farré, filla de Casa Fornxic. El seu pare, contrariat i enfurismat, el deshereta, i Mateu escapa amb la seva promesa a Orús, on contrauen matrimoni i treballa a la serradora.

El seu pare, l'avi Tallaferro, nomena hereu el germà petit de Mateu, Narcís, però Narcís elucubra altres pretensions i acaba anant-se'n a viure a Andorra, on amb el temps estableix una immobiliària i es fa d'or.

Mateu Palacín és benèvol i defuig de les controvèrsies. D'ençà que ha fugit de Saurri, ha descobert que les discòrdies, els convencionalismes i el caciquisme no tenen per què regir els comportaments humans i se sent lliure i alegre. Diu sovint que la seva dona el va ajudar a obrir els ulls i l'estima igual o més que el primer dia.

la teva mare és més sàvia que marx i jesús junts.

És afí al comunisme però no ho diu en públic ni tampoc en carrers deserts. No obstant això, no se sent coartat, perquè assegura que els ideals d'un home equànime mai podran ser empresonats. Alguns cops, quan li insisteixen, deixa entreveure les seves opinions, però sempre en un to distès.

potser déu és de dretes, però ningú pot negar que al seu fill l'atrau més l'esquerra.

Mateu Palacín és aficionat a la lectura i, com que els diaris el neguitegen, es lliura a la literatura. Li agrada la poesia i també li encanta parafrasejar grans clàssics. De vegades recita poemes sencers de memòria i insta el seu fill a memoritzar-los, però Pep és inquiet, li agrada passejar i difícilment es

concentra davant d'un paper. Una altra devoció de Mateu és la pesca de la truita. Es coneix que és un expert, confecciona les seves pròpies mosques i llança el fil com ningú. Ha guanyat diversos tornejos de la comarca i exhibeix els trofeus a la prestatgeria del seu petit taller. Detesta la gent que enforquilla les truites en temporada de fresa i arrasa el riu amb xarxes i aparells similars. El seu fill Pep, tan esquerp en les qüestions literàries, l'acompanya encantat durant les jornades de pesca i segueix els seus consells amb afany i passió. I és que el nen ha sortit una mica feréstec, tendeix a les salvatjades i a la intempèrie, i s'apassiona, amb el mateix fervor que el seu avi, amb les egües fermes i rogenques enmig dels prats verds.

el meu fill tira cap a la muntanya, com les crabes.

Mateu Palacín és culte, no vol excedir-se en privar la llibertat de ningú ni pecar d'intransigent i no impedeix la inclinació de Pep cap a Saurri. I és que el seu fill s'entesta a estiuejar, almenys una quinzena, al poble, al costat del seu avi. Sort en té de la seva tieta, que es va casar amb l'hereu de Casa Gargall, i del fill d'aquests, Pau, que es porta bé amb el seu fill i són bons amics. I és que el seu pare, l'avi Tallaferro, és una mala influència. És intolerant, groller i una mica brut, i renega contra déu, contra els sants, contra la verge i contra totes les santíssimes putes amb assiduitat i a plens pulmons.

l'avi deu cagar molt, perquè té empastifats tots els sants.

Mateu Palacín Parache endevina a edat avançada que el seu fill no es mou per una afecció, sinó per una idealització convertida en aspiració cap a la vida campestre, i encara que li insisteix que els estius a Saurri no són com els hiverns, i que les vacances són més indulgents que el treball, no el pot convèncer.

Està malalt i en un llit quan el seu pare, l'avi Tallaferro, mor. Pep parla amb Narcís, el seu oncle, al mateix enterra-

ment i arriben a un acord. Al cap de tres dies viatja a Andorra i signa els documents en què el seu oncle li cedeix els drets de la casa i les terres. Aquest mateix dia vetlla vora el seu pare, que mor al cap de dues nits. A la setmana següent, Pep Palacín es trasllada a Saurri sense lligams ni remordiments.

—I sap quantes imatges més em visitaran?

—Sis més.

—Quines?

—Tingues paciència. Temps al temps.

—Doncs no sembla que vagi gaire sobrat.

—Hi haurà temps de sobres.

—I em visitarà la mirada del meu assassí?

—Aquesta no.

—Llàstima.

Nanroi és el més gran fill de puta que ha trepitjat aquesta terra. És un home pervers que es creu infal·lible.

—Aquest també l'he de veure?

—En la majoria dels casos, el penediment no condueix al perdó.

El seu caràcter dominant li ha permès convertir-se en hereu de Casa Nanroi quan és el quart de sis germans. Passa per sobre de tots i, si escau, els trepitja sense contemplacions.

El seu despotisme, reforçat per llegendes heroiques sobre la seva família, ha agreujat el caciquisme de Casa Nanroi, i també ha aconseguit apoderar-se del control del contraban fronterer. La pista que puja al port d'Iscaran, tocant a Andorra, passa per l'esquerra del bosc Aubac i travessa terres de Nanroi. Això és suficient excusa per aturar el pas dels combois furtius i exigir-los un peatge. S'ha d'admetre, de mala gana, que és home

agosarat. No s'intimida ni amb els canons d'una escopeta a un pam del nas, ni tampoc davant el contrabandista que més meritòriament s'ha guanyat la seva mala fama, el Portuguès.

Quan no s'embutxaca un feix de bitllets, que ningú ha tingut oportunitat de comptar, Nanroi rep ampolles de licor, cartons de tabac o algun automòbil atrotinat que acaba abandonat allà on s'avia i diu prou. El fraudulent negoci li és tan pròsper que s'ha desfet de tots els caps de bestiar i viu ben folgat, sense més preocupació que la vigilància del pas clandestí.

En la seva megalomania, creu que afavoreix la prosperitat del poble, però l'encega la vanitat i no entén que procura un altruisme tacat, on no es coneix la solidaritat sense afany de lucre.

La pista que comunica Saurri amb Arensui, la van promoure Nanroi i Rosendo de Casa Ribot, l'altre cacic, mitjançant un contracte amb una empresa serradora on es va pactar que el poble cediria a canvi quaranta mil pins pagats a duro i quaranta mil més de gratuïts. La pista es va esplanar i els pins es van talar, però entre Nanroi i Ribot, sense cap explicació, es van adjudicar una comissió excessiva i injusta.

i tan injusta, jo no he vist ni un duro.

doncs jo tampoc.

ni jo.

doncs en alguna butxaca han acabat.

la cobdícia coneix millor la butxaca del ric que la butxaca del pobre.

quina raó tens, fill, quina raó.

doncs a saurri només hi ha dues butxaques tan amples.

Nanroi és tan malparit que ha deixat la seva mare en una residència d'Orús perquè la pobra dona solia parlar-li com parla la consciència, i des d'aleshores viu sol i fa el que li